



Energiegemeenschappen: kansen voor flexibilisering lokale netcapaciteit

Cor Brockhoven & Elke Klaassen

Juni 2025

Inhoudsopgave



- Kansrijke rol van energiegemeenschappen bij netcapaciteit
- Wat is een energiegemeenschap?
- Kansen voor flexibiliteit
- Instrumenten: energie delen, peer-to-peer verhandelen, GTO
- Opslag: thuis- en buurtbatterijen alleen onder randvoorwaarden toepassen
- Handelingsperspectieven





Kansrijke rol van energiegemeenschappen bij netcapaciteit

- Met de parlementaire goedkeuring van de Energiewet in december 2024 is er een wettelijke, juridische basis voor het vormen van energiegemeenschappen en haar activiteiten, zoals energie delen of verhandelen.
- In Nederland zijn al veel energiegemeenschappen (702 in 2024*) actief in de vorm van **energiecoöperaties**. Ook een **energyhub** wordt overigens beschouwd als een energiegemeenschap. De meeste coöperaties richten zich op isolatie en kleinschalige opwek. Enkele gemeenschappen zijn nog in een testregeling of pilotfase als het gaat om bijvoorbeeld energie delen. Enexis (I&O) faciliteert momenteel een pilot in Olst/Wijhe. Enexis ziet een groei van activiteiten bij energiecoöperaties, met een eveneens een toename van vragen over beschikbaarheid van netcapaciteit voor opwek en/of afname.
- Energiegemeenschappen zullen mede het decentrale energiesysteem gaan vormen op basis van een aantal voordelen zoals eigen duurzame energieproductie, kostenbesparing, collectieve inkoop en een groter milieubewustzijn. **Enexis maakt werk van capaciteitsmanagement om het (risico op) netcongestie te verkleinen. Energiegemeenschappen kunnen daarbij een rol spelen.**

* Zie ook: [HIER, "Lokale Energiemonitor 2024"](#)

Wat is een energiegemeenschap?



- Een energiegemeenschap (met energiecoöperatie als voorloper) is een juridische entiteit met lokale leden (met name groepen bewoners, mogelijk aangevuld met bedrijven) die verantwoordelijk is voor een of meerdere van onderstaande activiteiten:
 - De productie, levering, verbruik en delen van duurzame opwek, zoals: zon op dak en land, wind op land
 - Inzet van energie flexibiliteit zoals opslag of het slim laden EVs
 - Collectieve inkoop en realisatie van individuele en gezamenlijke assets, zoals opwek maar ook warmteoplossingen, waaronder warmtenetten
 - Energiebesparingsdiensten (zoals isolatie)





Kansen voor flexibiliteit



Energiegemeenschappen hebben in potentie veel voordelen. Denk bijvoorbeeld aan duurzame energieproductie of het creëren van een lokale en betaalbare energievoorziening. Een energiegemeenschap is ook vaak betrokken bij de transitieplannen voor warmte en mobiliteit in de buurt, vaak in samenwerking met de gemeente. Daarnaast draagt energiebewustzijn ook vaak bij aan de flexibilisering van de energievraag. Energiegemeenschappen kunnen gezien worden als een katalysator voor flexibiliteit bij (groepen) individuele klanten. Dit kan *in principe* helpen om netcongestie te voorkomen of op te lossen. Met als **belangrijke voorwaarde** dat de energiegemeenschap zich bevindt binnen een lokaal (net)gebied, anders biedt het te weinig voordelen voor de huidige netsituatie.

Energiegemeenschappen kunnen lokaal bijdragen aan een efficiënter elektriciteitsnetwerk door *flexibilisering van de energievraag*.



Instrumenten: energie delen & peer-to-peer handelen, groepstransportovereenkomsten (GTO's)

Energie delen is een administratief proces dat kan worden beschouwd als het virtueel op eigen locatie toegang krijgen tot duurzame productie die zich fysiek op een andere locatie bevindt tussen twee individuen. Energie delen (wettelijk geregeld via de nieuwe Energiewet) kan de nodige flexibiliteit bieden. Netbeheerders pleiten ervoor om energie delen alleen lokaal te laten plaatsvinden, eenvoudig en laagdrempelig voor eindgebruikers en met een rechtvaardige toedeling van de kosten*.

Peer-to-peer (P2P) handelen is het verhandelen van energie tussen meerdere opwekkers c.q. consumenten**. Enexis vindt dat energiegemeenschappen via een leverancier (hetgeen een coöperatieve leverancier kan zijn) vrij moeten zijn om zelf te handelen, intern en op de nationale markt(en), maar om te voorkomen dat dit een negatieve impact heeft op het net is aanvullend beleid nodig, waarbij wordt uitgegaan van:

- Afschaffing van de salderingsregeling
- Een nieuw tariefsysteem voor netgebruik voor consumenten
- Duidelijke regels voor besturing (o.a. voor netbescherming)
- Beperken van sturing op onbalans in LS-netten.

* Zie ook: [NBNL, “Energie delen in de Energiewet: lokaal, eenvoudig en transparant”](#)

** Zie ook: [VNG, “Notitie Energie delen”](#)



Instrumenten: energie delen, peer-to-peer handelen, groepstransportovereenkomsten (GTO's)



Naast de eerder genoemde instrumenten kan ook gekeken worden naar **groepstransportovereenkomsten** (GTO's) als mogelijkheid voor capaciteitsmanagement. Voor energiegemeenschappen met enkel KV-kanten is dit naar verwachting niet interessant (KV-kanten hebben een vaste capaciteit en capaciteitstarief) en een GTO maakt het speelveld voor flexibiliteit nog complexer (naast de eerder genoemde instrumenten). GTO's kunnen wel interessant zijn voor energiegemeenschappen waarin ook GV-kanten betrokken zijn, denk aan winkels of scholen in de buurt, of een koppeling met een bedrijventerrein of waterzuivering (voorbeeldcase Apeldoorn).

* Zie ook: [NBNL, "Energie delen in de Energiewet: lokaal, eenvoudig en transparant"](#)

** Zie ook: [VNG, "Notitie Energie delen"](#)

Opslag: thuis- en buurtbatterijen alleen onder randvoorwaarden toepassen



- Met de opschaling van thuisbatterijen is er een reële kans dat dit een congestieversterkend effect heeft. Dit komt doordat de huidige business case gebaseerd is op handel op de onbalansmarkt. Daarom pleiten netbeheerders voor randvoorwaarden c.q. '**spelregels**' voor de inpassing van thuisbatterijen.
- De businesscase van **buurtbatterijen** is nog niet rendabel*, waardoor ze nog beperkt in het straatbeeld te zien zijn. De verwachting is dat na de afschaffing van de salderingsregeling er meer interesse voor buurtbatterijen zal komen. Omdat een buurtbatterij een eigen kostbare aansluiting op het elektriciteitsnet nodig heeft en ruimtelijk ingepast dient te worden, terwijl de ruimte in woonwijken al schaars is, verwachten wij dat de potentie van buurtbatterij beperkt zal zijn. Wanneer de buurtbatterij enkel voor lokale doeleinden wordt ingezet (vergroten eigenverbruik), wordt het risico op het veroorzaken van netcongestie vermeden. Om te voorkomen dat buurtbatterijen een congestieversterkend effect hebben kunnen ze aangesloten worden met een flex-contract, met als voorbeeld de **batterijpropositie**** binnen Enexis. Het verbeteren van de businesscase van batterijen hoort thuis in subsidieregelingen en niet in tarieven. Enexis ondersteunt subsidiering alleen als de batterij wordt ingezet voor lokale doelen.



Meer informatie:

[Enexis visie thuisbatterij](#)

[Enexis visie op elektriciteitsopslag](#)

* Zie ook: [Witteveen+Bos en CE Delft, "Thuis- en buurtbatterijen"](#)

** **Batterijpropositie** is een flex-contract in de vorm van: firm ATO + capaciteitsbeperkend contract (CBC) + biedplicht)



Handelingsperspectieven | Meer flexibiliteit op het laagspanningsnet door energiegemeenschappen; instrumenten nodig als incentive voor piekreductie



- 1) **Meer flex op het LS (laagspannings)net door energiegemeenschappen.** Energiegemeenschappen kunnen gezien worden als een katalysator voor flexibiliteit bij (groepen) individuele klanten. Om ervoor te zorgen dat deze flexibiliteit congestieverzachtend kan worden ingezet zijn **nieuwe instrumenten of maatregelen** nodig, in eerste instantie gericht op de (groepen van) bewoners binnen de energiegemeenschap*:
 - Afschaffing van saldering (gepland voor 2027)
 - Nieuw tariefsysteem voor consumenten (variabele KV-nettarieven, gepland voor 2028)
 - Duidelijke regels voor besturing (technisch vangnet c.q. netbescherming)
 - Beperking van sturing op onbalans in LS-netten
- 2) **Energie delen en P2P handelen** zijn belangrijke instrumenten voor energiegemeenschappen. Hiervoor moeten de juiste -lokale- randvoorwaarden nog ontwikkeld worden**. Energie delen (interessant na afschaffing van saldering) zal ervoor zorgen het lokaal eigen verbruik van opwek toeneemt. Maar zal zonder de andere bovenstaande instrumenten niet zonder meer tot piekverlaging zorgen. Resultaten tonen aan dat energie delen vooralsnog geen incentive is voor piekreductie, de combinatie van proposities is dus nodig.
- 3) Inzet van **GTOs** voor energiegemeenschappen onderzoeken. Een GTO maakt het speelveld voor klanten complexer, maar kan een extra prikkel zijn voor netefficiënt gebruik naast de eerder genoemde instrumenten. Een GTO is naar verwachting alleen interessant voor energiegemeenschappen waar naast KV-klanten ook GV-klanten zijn betrokken, zoals bijv. winkels of scholen in de buurt.

* Zie ook: [Enexis visie thuisbatterij](#)

** Zie ook: [NBNL, “Energie delen in de Energiewet: lokaal, eenvoudig en transparant”](#)



Handelingsperspectieven | informatie-uitwisseling cruciaal: Buurtvoorstel en BuurtNet



- 3) De verwachting is dat interesse van energiegemeenschappen in de buurtbatterij zal toenemen (na de afschaffing van saldering en i.c.m. energie delen). Een buurtbatterij is op dit moment nog niet rendabel, dient een eigen kostbare aansluiting op het elektriciteitsnet te hebben en daarnaast dient de ruimtelijke inpassing geregeld te worden, terwijl de ruimte in woonwijken al schaars is. Door deze randvoorwaarden verwachten wij dat de potentie van buurtbatterijen beperkt zal zijn. Om te voorkomen dat buurtbatterijen een congestieversterkend effect hebben kunnen ze aangesloten d.m.v. de genoemde **batterijpropositie** binnen Enexis.
- 4) Energiegemeenschappen worden gekenmerkt door sociale cohesie en participatie. Een energiegemeenschap is vaak betrokken bij transitieplannen voor warmte en mobiliteit in de buurt, veelal in samenwerking met de gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan een collectief plan voor warmteoplossingen. De uitvoering van collectieve plannen versterkt onze **Buurtaanpak (verzwaring en uitbreiding van de netten)** in efficiënte uitvoering. Energiegemeenschappen kunnen samen met de gemeente deze plannen verder uitwerken in **Enexis Buurtvoorstel**.
- 5) Energiegemeenschappen en hun activiteiten zijn nog relatief nieuw. Het is voor zowel energiegemeenschap als netbeheerder van belang ze mee te nemen in de ontwikkeling van alle instrumenten, om hen wegwijs te maken in de rol en impact van flexibiliteit voor het net. Daarbij kan inzicht geven in de netsituatie al effectief helpen, dit kan als voorbeeld door (open) data producten zoals **BuurtNet** onder de aandacht te brengen bij energiegemeenschappen. In bredere zin dragen **Milieu Centraal** en **HIER Klimaatbureau** bij aan meer bekendheid voor zowel energiecoöperaties, bewoners/klanten als de gemeenten.



Enexis-initiatieven en ontwikkelingen rondom energiegemeenschappen kunt u volgen via onze **website** enexis.nl en via de **nieuwsbrief voor overheden**. Wilt u graag op de verzendlijst? Stuur dan een e-mail naar communicatie@enexis.nl.

